

Datum

2024-03-25

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2023-1733

Yttrande

Till

Kulturdepartementet

**Remiss Kulturdepartementet - Kultursamhället -
utvecklad samverkan mellan stat, region och
kommun (SOU 2023:58)**

Ku2023/01093

Sammanfattning

Malmö stad är positiv till huvuddragen i utredningens förslag till en utvecklad kultursamverkansmodell. Mera flexibla samverkansformer och en utökad roll för kommunerna stärker förutsättningarna för ett breddat deltagande och en dynamisk utveckling inom kulturen.

Malmö stad välkomnar att utredningen lyfter storstädernas specifika roll och Malmö stad har, inom ramen för en förändrad modell, en potential att ytterligare bidra till kulturlivets utveckling. Malmö stad menar dock att konsekvenserna av förslagen behöver belysas ytterligare och att förslagen till nya författningar behöver bearbetas och förtydligas, i dialog mellan berörda parter.

Malmö stad vill framhålla att en långsiktig och stabil trepartsfinansiering mellan kommunal, regional och statlig nivå är en förutsättning för att utredningens intentioner ska kunna fullföljas. Det krävs både en indexering av de statliga anslagen och riktade statliga förstärkningar för att kunna inkludera nya insatser och kulturområden.

Yttrande

Övergripande synpunkter

Kultursamhället ger en bred och aktuell bild av kulturpolitikens komplexa strukturer och successiva utveckling. Den nuvarande kultursamverkansmodellen har inneburit att den regionala nivån fått en mera central och aktiv roll i kulturpolitiken, vilket på många sätt varit positivt, men Malmö stad delar utredningens bedömning att det nu krävs en förändring för att skapa en ökad dynamik och ett breddat deltagande i kulturen. Nuvarande modell fokuserar på allmänt hållna regionala kulturplaner och modellen har lett till att kommunerna, som ansvarar för en mycket stor del av den offentliga kulturverksamheten, har fått en underordnad position.

Malmö stad är positiv till utredningens ambition att inkludera kommunerna som jämbördiga parter och att stärka flernivåsamverkan och dialog mellan staten, kommunerna och regionerna. Här lyfts särskilt storstädernas specifika roll och

potential att driva utvecklingen framåt. Malmö stad är en betydande kulturpolitisk aktör, både i kraft av sina institutioner och den stora andelen aktörer inom det fria kulturlivet. Malmö stads kulturpolitiska insatser har bäring långt bortom stadens gränser och med en förstärkt och roll kan Malmö ytterligare bidra till positiva synergieffekter lokalt, regionalt och nationellt. Malmö stad har haft återkommande dialog med Stockholms stad och Göteborgs stad om storstädernas specifika förutsättningar och möjligheter i relation till kultursamverkansmodellen och har inhämtat synpunkter under remissförfarandet. Städernas förutsättningar skiljer sig delvis åt, men det finns en samsyn om att modellen behöver utvecklas.

En förändrad modell kan ge Malmö stad ökade möjligheter till strategisk samverkan med statliga kulturmyndigheter och en större rådighet över de samlade resurserna för stadens kulturverksamheter. Det är främst på lokal nivå som människor möter kulturen, genom hela livet. Att ge kommunerna en större roll i modellen stärker därför förutsättningarna för ett breddat deltagande och möjligheterna för fler att skapa och uppleva kultur, liksom att fånga upp nya initiativ från kulturlivet. Att flytta besluten närmare invånarna är en naturlig vidareutveckling och demokratisering av modellen.

Om utredningens mål ska kunna förverkligas menar Malmö stad att konsekvenserna av förslagen behöver belysas ytterligare och att förslagen till nya författningar behöver bearbetas och förtydligas, i en fortsatt dialog mellan berörda parter. Utredningen ger delvis motstridiga förslag, som å ena sidan signalerar att målet är mer flexibilitet och dynamik och minskad detaljstyrning, men å andra sidan föreslås att de statliga bidragen i högre grad ska vara öronmärkta för specifika ändamål och att anslagen till de större institutionerna ska utgå från historiska nyckeltal. Att även kommunerna ska kunna fördela statsbidrag är en bärande del i utredningen. Det behövs då ett ramverk som formellt ger kommunerna en roll som är likvärdig med regionernas och en tydligare process för hur övergången ska ske, i dialog och överenskommelse mellan parterna.

En långsiktig och stabil trepartsfinansiering är en förutsättning för att bibehålla den grundläggande infrastrukturen inom kulturområdet. Att indexeringen av det statliga anslaget för regional kulturverksamhet har tagits bort är därför oroväckande. Enligt direktiven till utredningen ska förslagen finansieras inom befintliga ekonomiska ramar. För att möjliggöra nya former av samverkan och en breddning och inkludering av fler kulturområden krävs dock, enligt ks bedömning, både en indexering och förstärkta statliga utvecklingsanslag.

Synpunkter på utredningens förslag

Här ges kommentarer och synpunkter på de förslag som presenteras i avsnitt 9 och 10 i utredningen samt konsekvensanalysen i avsnitt 11.

9. Nya samverkansformer

Malmö stad delar i huvudsak utredningens behovsanalys, som bland annat siktar mot följande:

- Fokus flyttas från flernivåstyrning till flernivåsamverkan., för att främja behovsbaserade samarbeten mellan kommuner, mellan kommuner och regioner och med staten.
- Mer dialog kring faktisk kulturverksamhet samt minskad administration.
- Utökad politisk dialog mellan nivåerna kring frågor av gemensamt intresse.
- Parterna får mera jämbördiga villkor och kommunerna får jämte regionerna möjlighet att fördela statsbidrag.

9.1 Ett vidgat system för kultursamverkan

Malmö stads synpunkter:

- Förslaget till ny lag innehåller en övergripande ändamålsparagraf som anknyter till några av de nationella kulturpolitiska målen. Man bör här överväga en mera generell och heltäckande hänvisning till de nationella målen, för att undvika gränsdragnings- och tolkningsproblem.
- Lagförslaget om regionala kultursamverkansplaner behöver förtydligas. Malmö stad delar uppfattningen att underlagen bör vara mera konkreta och inriktade på den verksamhet som omfattas av statligt stöd. Skrivningen kan uppfattas som att regionen ska ta fram en samlad plan, liksom nu. I utredningen sägs dock att planen inte behöver vara ett sammanhållet dokument, utan att planen löpande ska kunna uppdateras i olika delar. Hur och när planen eller planerna ska fastställas och i nästa steg behandlas på statlig nivå, som underlag för beslut om statliga bidrag, är otydligt.
- Kommunerna får inte en jämbördig roll enligt lagförslaget, som anger att kommunens åliggande enbart är att ge uppgifter till den regionala planen. En enskild kommun bör ha möjlighet att självständigt initiera frågor om fördelning av statliga anslag till kommunens egna verksamheter och även till fristående verksamheter i kommunen (som till viss del ingår i nuvarande regionala fördelning av statliga medel).
- Malmö stad instämmer i att samverkan och samråd med det fria kulturlivet är nödvändiga delar i processen. Utöver renodlade professionella verksamheter inkluderar det fria kulturlivet även idéburna och ideellt verkamma kulturaktörer.

9.2 Villkor för fördelning av statsbidrag

Malmö stads synpunkter:

- Förslaget att kommuner och regioner måste dokumentera hur den konstnärlig friheten respekteras har ett vällovligt syfte och adresserar komplexa frågor av stor vikt för offentliga kulturaktörer på alla nivåer. Ett villkor i denna form, som ska gälla vissa kulturverksamheter inom regioner och kommuner, kan dock vara svårt att tolka och tillämpa. Begreppen konstnärlig frihet och

armlängds avstånd berör flera dimensioner – vilken typ av beslut som fattas (exempelvis om inriktning, enskilda bidrag och programläggning), vem som fattar besluten, hur nämnder, styrelser och förvaltningsorganisation fungerar och samspelar och vilken kompetens som krävs för konstnärliga bedömningar.

- Konstnärlig frihet är en viktig profilfråga för Malmö stad och staden arbetar aktivt med frågor kring yttrandefrihet, i lokalt och globalt perspektiv. Vilka styrinstrument som är adekvata för att säkra den konstnärliga friheten kan och bör diskuteras. Framför allt bör parterna i modellen främja en levande och kritisk dialog och debatt, där många röster får komma till tals och området kan med fördel ingå i de fördjupade uppföljningar som planeras.

9.3 En breddad modell med en ny anslagsstruktur

Malmö stads synpunkter:

- Intentionen att göra en tydligare åtskillnad mellan verksamhetsstödet till etablerade institutioner och stödet till utveckling och nya verksamheter är väl motiverad. Gränsdragningen kan dock behöva förtydligas i förordningen. En bidragsfördelning enbart utifrån historiska nyckeltal riskerar att öka inlåsnings effekterna och Malmö stad delar uppfattningen att beslut om större förändringar i fördelningen kan behöva lyftas till politisk nivå. Den kritik som framförts mot nuvarande modell handlar bland annat om att fördelningen varit alltför statisk.
- Definitionen av vilka konst- och kulturområden som föreslås ingå är uppdaterad och mera generell än tidigare, vilket är positivt. Om nya medel inte tillförs är det dock i praktiken svårt att åstadkomma en breddning som inkluderar nya områden och konstformer, exempelvis gestaltad livsmiljö och kulturdriven stadsutveckling.
- Det föreslagna nya samverkansstödet kan stimulera nya initiativ i samverkan mellan flera kommuner och/eller regioner. Modellen kan därigenom ge även mindre kommuner en aktiv roll och kan stödja nya former av samarbeten, exempelvis mellan kommuner i olika delar av landet, vilket är positivt. En förutsättning är att det finns tillräckliga medel för utveckling. Man bör även se över hur det nya anslaget samspelar med de medel som nu fördelas från regional nivå till kommunala samverkansprojekt.
- Förslaget om ett sektorsbidrag som samlar befintliga riktade anslag till kommunerna (för skapande skola, kulturskola mm) är positiv. Under förutsättning att bidraget ökar kommunernas handlingsutrymme och minskar kraven på detaljerad redovisning kan det ge ökad långsiktighet och minskad administration. Förslaget skulle kunna genomföras oberoende av eventuella beslut om förändring av kultursamverkansmodellen.
- Boverkets befintliga anslag för icke-statliga kulturlokaler kan möjligen hanteras på ett mera effektivt sätt av Statens Kulturråd, men som finansiering av det föreslagna nya samverkansstödet är ca 10 miljoner kronor långt ifrån tillräckligt.

De lokalmässiga behov som täcks av nuvarande stöd kvarstår, och behöver i så fall bekostas av andra offentliga medel.

- Den föreslagna rubriceringen av de olika delarna i modellen bör ses över för ökad tydlighet och för att minska risken för missförstånd. Det gäller begrepp som statsbidrag för kulturverksamhet i samverkan, verksamhetsstöd, samverkansstöd, kommunbidrag, ”kulturpåse” etc.

9.4 Statens arbetsformer

Malmö stads synpunkter:

- Förslagen till mera flexibla samverkansformer med berörda statliga myndigheter samt fördjupad uppföljning med längre intervall är väl motiverade.
- Ett viktigt syfte med en mera flexibel modell bör vara att det över tid finns möjlighet och verktyg för att göra omprioriteringar mellan verksamheter, konstområden och huvudmän. Det bör kopplas till de större utvärderingar som föreslås ingå i modellen.

9.5 Utvecklade dialogformer

Malmö stads synpunkter:

- Förslaget om öppnare former för dialog, med större medverkan från kommunerna, både på förvaltningsnivå och på politisk nivå, är positiv.

9.6 Kommuner med statsbidrag till institutioner

Malmö stads synpunkter:

- Kommuner som är huvudmän för större institutioner som får statliga medel inom nuvarande modell föreslås få möjlighet att ta över ansvaret. Detta är Malmö stad positiv till, men om det ska vara meningsfullt bör det finnas ett utrymme för kommunen att vid behov göra omfördelningar inom det delegerade stödet. Det är oklart i vad mån förslaget innebär en sådan rådighet eller om verksamhetsstödet i huvudsak föreslås vara öronmärkt för respektive institution.
- Vilka kommuner som bör få ett ökat mandat i fördelningen behöver genomlysas ytterligare. Vid sidan om den befintliga bidragsfördelningen kan exempelvis demografi och kommunstorlek vara relevanta kriterier.
- Även kommuner bör, liksom regioner, ha möjlighet att ansvara för fördelning till fristående institutioner, utan offentlig huvudman. Sådana verksamheter ingår i nuvarande modell.
- Landets kommuner och regioner har olika förutsättningar och det är en fördel om modellen är tillräckligt flexibel för att fungera i alla delar av landet, inklusive Stockholms stad och region.

10. Kultursamhällets reformbehov

Utredningen skisserar en rad reformbehov på längre sikt, i skärningsfältet mellan kultur och andra politikområden, bland annat för att nå de nationella målen om breddat deltagande och ökad delaktighet inom kulturen. De områden som behandlas är främst gestaltad livsmiljö samt kultur i skolan, kulturen och funktionshinderpolitiken och kulturens roll i integrationspolitiken.

Malmö stads synpunkter:

- Som utredningen påpekar är det ofta på kommunal nivå som kulturen möter andra sektorer i praktisk verksamhet (exempelvis inom skolan). Det understryker vikten av att den kommunala nivån är delaktig i den nationella kulturpolitikens utveckling.
- Avsnittet innehåller intressanta resonemang, bland annat om kulturens egenvärde och särart och riskerna för att kulturen instrumentaliseras.
- De förslag som läggs fram är dock preliminära och ligger utanför utredningens huvudsakliga uppdrag. Malmö stad avstår därför från detaljerade synpunkter på förslagen i detta avsnitt. Ett exempel är det komplexa området gestaltad livsmiljö, som är i ett större perspektiv omfattar allt som byggs i landet, liksom bland annat verksamhet inom offentlig konst. Dessa frågor kräver ett eget sammanhang.

11. Konsekvensanalys

Malmö stads synpunkter:

- Utredningen vill uppnå administrativa förenklingar, som på sikt ska kunna leda till att mer resurser frigörs för producerande verksamhet. Flera förslag kan dock innebära bibehållen eller ökad administration på regional och kommunal nivå, exempelvis med löpande uppdateringar och detaljerad uppföljning av samverkansplaner för olika verksamheter samt en mera komplex bidragsstruktur.
- Statens täckning av kostnadsökningar och finansiering av nya insatser, exempelvis genom breddning till fler kulturområden, är en stor utmaning. Det gäller dock oavsett om nuvarande modell förändras eller ej. Om de ekonomiska utsikterna bedöms som osäkra eller negativa kan kommunernas incitament att åta sig ett större ansvar försvagas.
- Utredningens förslag innebär att rollfördelningen förändras, bland annat mellan regioner och kommuner. Förslagen förutsätter en nära samverkan och i princip en samsyn mellan de tre nivåerna. Hur eventuella intressekonflikter om fördelning och kulturpolitiska prioriteringar kan hanteras är inte uttalat.
- Långsiktiga överenskommelser om en gemensam trepartsfinansiering är en viktig förutsättning för att kommunerna ska kunna gå in som parter i modellen.

Ordförande

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare

Agnes Wemme